

Tıp fakültesi 3. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi

Evaluation of empathic tendency and communication skills in grade 3 students in faculty of medicine

Zerrin Gamsızkan¹, Şengül Cangür²

¹⁾ Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Dr. Öğr. Ü., Düzce

²⁾ Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik ve Tıbbi Bilim Anabilim Dalı, Doç. Dr., Düzce

İletişim adresi:

Doç. Dr. Zerrin Gamsızkan
zgamsızkan@yahoo.com

Geliş tarihi: 16/02/2019

Kabul tarihi: 22/05/2019

Yayın tarihi: 25/06/2019

Alıntı Kodu: Gamsızkan Z. ve Cangür Ş. Tıp fakültesi 3. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi.
Jour Turk Fam Phy 2019; 10 (2): 89-97. Doi: 10.15511/tjfp.19.00289.

Özet

Amaç: Çalışmamızın amacı; tıp öğrencilerinin empati eğilimi düzeyi ve iletişim becerileri tutumları hakkında bilgi toplamak ve çıkan sonuçlarla eğitimi şekillendirmeye yönelik öneriler sunmaktır.

Yöntem: Çalışmada Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi 3. sınıf öğrencilerine iletişim becerileri dersinden önce öğrencilerin empati eğilimi ve iletişim becerileri tutumlarını tespit ederek eğitim programını geliştirmek için Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiş 20 sorudan oluşan “Empatik Eğilim Ölçeği” (EEO) ile Korkut tarafından geliştirilmiş 25 sorudan oluşan “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (IBDO) verilerek doldurmaları istenmiştir. Bu ölçeklerin yani sıra öğrencilere daha önce empati ve iletişim becerileri hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları ve bu bilgileri nerden sağladıkları da sorulmuştur

Bulgular: Çalışmaya katılan toplam 94 öğrencinin %51,1’i (s=46) erkek ve %48,9’u (s=46) kadındır. Empatik eğilim hakkında daha önce bilgi sahibi olan öğrencilerin oranı (%29,8), bilgi sahibi olmayan öğrencilerin oranından (%70,2) anlamlı düzeyde daha düşüktür. Yine iletişim becerileri konusunda daha önce bilgi sahibi olan öğrencilerin oranı (%23,4), bilgi sahibi olmayan öğrencilerin oranından (%76,6) anlamlı düzeyde daha düşüktür. Empatik eğilim hakkında bilgi sahibi olan bireylerin bilgi kaynakları incelendiğinde bireylerin %39,4’unun internet, %39,4’unun kitap ve %21,4’unun seminer olduğu gözlemlendi ancak oranlar arasında anlamlı düzeyde fark saptanmadı. Empati eğilim toplam ölçek puanı ile iletişim becerileri toplam ölçek puanı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır. Cinsiyete, daha önce empatik eğilim hakkında bilgi sahibi olma durumuna ve daha önce iletişim becerileri hakkında bilgi sahibi olma durumuna göre empatik eğilim ölçeğine ait ortalama rank değerleri açısından anlamlı düzeyde bir fark tespit edilmemiştir. Cinsiyete göre iletişim becerileri ölçeği ortalama rank değeri açısından anlamlı düzeyde fark vardır. Kız öğrencilerin iletişim becerileri toplam ölçek ortalama rank değeri, erkeklerin iletişim becerileri toplam ölçek ortalama rank değerinden anlamlı düzeyde daha yüksek tespit edilmiştir.

Sonuç: Hekim-hasta ilişkisi sürecinde görüşmeler sırasında edinilen izlenimler, sorunun tanımı ve çözümü açısından oldukça önemlidir. Etkili bir değerlendirme yapabilmek için, doktorun eğitimi, bilgi birikimi ve tecrübesi kadar, empati eğilimi de önemlidir. Tıp eğitimi sırasında hekim adaylarının empati hassasiyetinin ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi açısından eğitim müfredatında olup etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmaların tıp eğitiminde iletişim becerileri eğitiminin yaygınlaşması açısından farkındalık sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Empati eğilimi, iletişim becerileri, tıp eğitimi

Summary

Aim: The aim of our study; to gather information about medical students’ empathy tendency level and communication skills attitudes and to make suggestions for shaping education with the results.

Method: In this study, before the communication skills course of Düzce University Faculty of Medicine, to determine the students’ empathy tendency and communication skills attitudes, students were asked to fill in the “Empathic Tendency Scale” (EEÖ), which consists of 20 questions developed by Dökmen (1988) and “Developing Communication Skills Assessment Scale” consisting of 25 questions developed by Korkut (İBDO).

Results: Of the 94 students, 51.1% (s = 46) were male and 48.9% (s = 46) were female. The rate of students who had previously learned about empathic tendency (29.8%) was significantly lower than the rate of non-knowledgeable students (70.2%). Again, the rate of students who had previously been informed about communication skills (23.4%) was significantly lower than the rate of non-knowledgeable students (76.6%). When the information sources of the individuals who were informed about empathic tendency were examined, it was observed that 39.4% of the individuals were internet, 39.4% of them were books and 21.4% of them were seminar, but there was no significant difference between the rates. There was a positively low correlation between empathic tendency total scale score and communication skills total scale score. According to the gender, there was no significant difference in the mean rank values of the empathic tendency scale. There is a significant difference in terms of average rank value of communication skills scale by gender. Female students’ communication skills, total scale average rank value, communication skills of men were found to be significantly higher than total scale average rank value.

Conclusion: In the process of physician-patient relationship, the impressions obtained during the interviews are very important for the definition and solution of the problem. In order to make an effective evaluation, empathy tendency is as important as the training, knowledge and experience of the doctor. During the medical education, prospective physicians are required to be active in the education curriculum in order to improve their empathy sensitivity and communication skills. It is suggested that the studies will provide awareness in terms of dissemination of communication skills education in medical education.

Key Words: Empathy tendency, communication skills, medical education

Giriş

Sosyal bir varlık olarak yaşamını sürdüren insanın hem günlük hem de meslek hayatında iletişim becerileri ve empati hassasiyeti sağlıklı bir birey ve çalışan olabilmesi için temel gerekliliklerdendir. Hekim mesleğini icra ederken direkt ya da dolaylı olarak insanla ilişki içinde olduğundan, bilgi ve beceri kazanımının yanında empati ve iletişim becerilerinin de geliştirilmesi hekim yetiştirirken önemlidir.

Empati; Carl Rogers tarafından bir insanın kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun rolüne girecek olaylara onun gözüyle bakması, dolayısıyla onun duygu ve düşüncesini doğru olarak algılaması ve bu durumu ona iletmesi olarak tanımlanmıştır.⁽¹⁾ Barret-Lennard kişilerarası empatinin ince ve çok taraflı bir fenomen olduğunu, empati için önkoşullar göz önüne alındığında, tam bir empatik süreçte üç ana aşama ayırt edildiğini ifade eder. Bu aşamaları da; dinleyici tarafından alım ve rezonans; empati yapan kişi tarafından bu duyarlı farkındalığın ifade edici iletişimi ve alınan empati aşaması veya anlaşılma bilinci olarak tanımlar.⁽²⁾

Ülkemizde empati üzerine pek çok araştırma ve katkısı olan Dökmen; empatiyi, empatik eğilim ve empatik beceri olmak üzere iki yönüyle tanımlamıştır. Empatik eğilim, empatinin duygusal boyutunu oluşturmakta ve bireyin empati yapabilme potansiyeline işaret etmektedir.⁽³⁾

İnsanlar arası ilişkilerin sağlıklı olabilmesi için gerekli olan iletişim becerileri; etkili dinleme, yerinde ve zamanında etkili geribildirim verme şeklinde tanımlanabilir. Sağlık çalışanlarının hasta ve hasta yakınları ile daha sağlıklı bir iletişim kurabilmesi için hekimlerin ve hemşirelerin eğitim-öğrenimleri sırasında ‘Kişiler arası ilişkiler, iletişim becerileri’ dersinin müfredat içerisinde yer alması gerektiği konusuna dikkat çekilmektedir.⁽⁴⁾

Çalışmamızın amacı; tıp fakültesi 3. sınıf öğrencilerinin empati eğilimi düzeyi ve iletişim becerileri düzeyini tespit etmek ve çıkan sonuçlarla eğitimi şekillendirmeye yönelik öneriler sunmaktır.

Yöntem

Tanımlayıcı-kesitsel olarak planlanan bu çalışma Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde 2018-2019 döneminde öğrenim gören 3. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi 3. sınıf öğrencilerine 6 saat teorik ve 4 saat uygulamalı olarak 2018 - 2019 eğitim-öğretim müfredatında “Hasta - hekim iletişim becerileri” dersi eklenmiştir. Bu çalışma; bu ders kapsamında öğrencilerin empatik eğilim ve iletişim becerilerini değerlendirebilmek amacıyla planlandı. Çalışma için “Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Sağlık Araştırmaları” kapsamında Etik Kurul onayı alınmıştır (Karar No: 2019/71). Belirtilen eğitim döneminde toplam 146 öğrenci çalışmanın evrenini oluşturmaktadır.

Çalışma için “Hasta - hekim iletişim becerileri” dersi öncesi öğrencilerden 5 sorudan oluşan kişisel bir bilgi formu, 20 sorudan oluşan “Empatik Eğilim Ölçeği” (EEÖ) ve 25 sorudan oluşan “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) ni cevaplandırmaları istenmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden 94 öğrencinin verileri çalışmaya dahil edilmiştir.

Ölçme Araçları

Çalışmamızda veriler kısa bir bilgi formu, “Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)” ve “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)” aracılığıyla elde edilmiştir.

Kişisel bilgi formu; öğrencinin cinsiyeti, daha önce empati ve iletişim becerileri hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları ve bu bilgileri nereden sağladıklarını tespit etmek amaçlı 5 sorudan oluşmaktadır.

İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği İBDÖ; Korkut (5) tarafından geliştirilmiş ve katılımcılardan ölçekteki her bir maddenin karşısında yer alan hiçbir zaman, nadiren, bazen, sıklıkla ve her zaman (0, 1, 2, 3, 4) ifadelerinden birini seçmeleri beklenmiştir. İlk çalışmalarda 0-4 ile puanlanan ölçek son yapılan çalışmalarda 1-5 şeklinde puanlanmıştır. Bu çalışmada ise 0-4 ile puanlama yapılmıştır. Ölçekten elde edilen puanın fazlalığı bireylerin iletişim becerilerinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ); 1989 yılında Dökmen tarafından geliştirilmiş bir ölçek olup toplam 20 sorudan oluşmaktadır.⁽⁶⁾ Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Yine bu ölçek 5'li likert tipi bir ölçek olup, 'tamamen uygun' dan 'tamamen aykırı' ya kadar derecelendirilmiştir. Puanları toplarken 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15. sorular tersinden toplanmaktadır. Normal ve ters maddelerden alınan toplam puan o kişinin empatik eğilim puanını verir. Yüksek puanlar empatik eğilimin de yüksek olduğunu gösterir.

İstatistiksel Analiz

Çalışmada yer alan verilerin türlerine göre uygun tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum, maksimum, medyan) hesaplandı. Sürekli nicel değişkenlerin normallik varsayım kontrolü için Shapiro Wilk ve Kolmogorov Smirnov testleri kullanıldı. Gruplar arası karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi kullanıldı. Ölçeklerin güvenilirliğini incelemek için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplandı. Ölçekler arasındaki ilişkiyi incelemek için Spearman Korelasyon analizi uygulandı. Tüm istatistiksel değerlendirmeler için SPSS 22 programı kullanıldı. $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Çalışmaya katılan toplam 94 öğrencinin %51,1'i (s=46) erkek ve %48,9'u (s=46) kadındır. Empatik eğilim hakkında daha önce bilgi sahibi olan öğrencilerin oranı %29,8 (s=28) olup, bilgi sahibi olmayan öğrencilerin oranından olan %70,2 (s=66) anlamlı düzeyde daha düşük tespit edilmiştir ($p < 0,001$) (**Tablo 1**).

Empatik eğilim hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin bilgi kaynakları incelendiğinde; öğrencilerin bilgi kaynaklarının %39,3 (s=11)'ünün internet, %39,3 (s=11)'ünün kitap ve %21,4 (s=6)'ünün seminer olduğu gözlemlendi, ancak gruplar arasında anlamlı düzeyde fark saptanmadı ($p > 0,05$) (**Tablo 1**).

İletişim becerileri konusunda daha önce bilgi sahibi olan bireylerin oranı %23,4 (s=22), bilgi sahibi olmayan bireylerin oranından %76,6 (s=72) anlamlı düzeyde daha düşüktür ($p < 0,001$) (**Tablo 1**). İletişim becerileri hakkında bilgi sahibi olan bireylerin bilgi kaynakları incelendiğinde ise; öğrencilerin bilgi kaynaklarının %13,4 (s=3)'ünün internet, %54,5 (s=12)'inin kitap, %22,7 (s=5)'sinin seminer ve %9,1 (s=2)'inin lisede gördüğü ders olduğu ve bilgi kaynağı kitap olan grubun diğer gruplara göre anlamlı olarak daha fazla olduğu tespit edildi ($p < 0,01$) (**Tablo 1**).

Empatik eğilim ve iletişim becerileri ölçeklerine ait tanımlayıcı istatistikler ve Cronbach alfa değerleri **Tablo 2**'de verilmiştir. Empatik eğilim toplam ölçek puanı ile iletişim becerileri toplam ölçek puanı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r = 0,393$ $p < 0,001$).

Cinsiyete göre İBDÖ ortalama rank değeri açısından anlamlı düzeyde fark vardır. Kadın öğrencilerin İBDÖ toplam ölçek ortalama rank değeri, erkek öğrencilerin

Tablo 1. Öğrencilerin empatik eğilim ve iletişim becerileri hakkında bilgi sahibi olma durumları ve bilgi kaynakları

	n	%	p
Daha önce empatik eğilim hakkında bilgi sahibi olma durumu			<0,001
Evet	28	29,8%	
Hayır	66	70,2%	
Empatik bilgi kaynağı			0,409
İnternet	11	39,3%	
Kitap	11	39,3%	
Seminer	6	21,4%	
Daha önce iletişim becerileri hakkında bilgi sahibi olma durumu			<0,001
Evet	22	23,4%	
Hayır	72	76,6%	
İletişim becerileri ile ilgili bilgi kaynağı			0,011
İnternet	3	13,6%	
Kitap	12	54,5%	
Seminer	5	22,7%	
Lisede ders	2	9,1%	

P<0.05 anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Tablo 2. EEÖ* ve İBDÖ ölçekleriyle verilerin aldığı ortalama ve iç tutarlılık değerleri**

Toplam ölçek puanları	Ortalama±SS	Minimum	Maksimum	Cronbach alfa
EEÖ	65,99±8,16	45,00	89,00	0,621
İBDÖ	56,99±19,73	21,00	88,00	0,971

* Empatik eğilim ölçeği** İletişim beceri ölçeği SS: Standart Sapma.

İBDÖ toplam ölçek ortalama rank değerinden anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$) (Tablo 3). Daha önce empatik eğilim iletişim becerileri konusunda bilgi sahibi olma durumuna göre EEÖ ve İBDÖ ölçeklerine ait ortalama rank değerleri bakımından anlamlı düzeyde bir fark tespit edilmemiştir (her biri için $p>0,05$) (Tablo 4).

Tartışma

Hekimlik mesleği doğası gereği insanlarla iç içe olmak durumundadır. Her ne kadar teknolojik gelişmeler, tanı ve tedavideki insan rolünü azalttığı ve yerini mekanik ilişkilere bırakıyor algısı olsa da hekim, kendisinden sağlık ve bakım talep eden hastasına bütüncül yaklaşabilmek için empati hassasiyeti ve iletişim becerileri konusunda yeterli olmalıdır. İyi iletişim becerilerine sahip olan hekimler, hastalarının problemlerini daha doğru bir şekilde ortaya koyabilmekte, hastalarının uyum ve memnuniyetini daha fazla sağlayabilmekte, mesleki memnuniyetlerini arttırırken iş streslerini azaltabilmektedirler. Klinik empatinin, hasta ve doktor için yararlı sonuçlar doğurduğu bilin-

mektedir.⁽⁷⁾ Hekimin klinik empatisinin hasta memnuniyetini arttırdığı, stresi azalttığı, hastanın yaşam kalitesini arttırdığı ve daha doğru tanı ve daha iyi tedavi sonuçları sağladığı ifade edilmektedir.⁽⁸⁾

Çalışmamızda öğrencilerin empati eğilim düzeyini ölçmek için kullanılan EEÖ ortalama puanı literatüre benzer olup sağlık alanında eğitim gören öğrencilerle yapılan bir çalışmada da EEÖ ortalama değeri 66,07 olarak tespit edilmiştir.⁽⁹⁾ Karaca ve arkadaşlarının 2014 yılında hemşirelik 1. sınıf öğrencilerine "Empatik Beceri Geliştirme Eğitim Programı" kapsamında yaptıkları çalışmada öğrencilerin eğitim öncesi EEÖ ortalaması 68,45 olarak bildirilmiştir.⁽³⁾

Literatürdeki öğrencilerle yapılmış olan iletişim becerileri ölçeği ile yapılmış çalışmalara baktığımızda ise; hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin iletişim becerisi ölçek ortalama puanları 73,75 olarak bildirilmiştir.⁽¹⁰⁾ Sağlık alanı dışında işletme bölümü öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada ise 187 katılımcının ortalama iletişim becerisi puanı 78,60 olarak bulunmuştur.⁽¹¹⁾

Empatik eğilim ölçeğine göre cinsiyet açısından anlamlı düzeyde bir fark tespit edilmeyen çalışmamızdan farklı olarak Hague ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre kadın öğrencilerin erkek meslektaşlarına göre daha empatik olduğu görülmüştür.⁽¹²⁾ Yine Yiğitbaş ve arkadaşlarının verilerine göre öğrencilerin cinsiyetleri ile EEÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel farklılık bulunmuş olup, her ikisinde de kadın öğrencilerin puan ortalamaları erkek öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu belirtilmektedir.⁽⁹⁾

Çalışmamızda kadın öğrencilerin iletişim becerileri toplam ölçek ortalama değeri, erkek öğrencilerin iletişim becerileri toplam ölçek ortalama değerinden anlamlı düzeyde daha yüksektir. Korkut'un yaptığı araştırmaya göre de benzer şekilde katılımcıların sosyo-demografik

Tablo 3. Cinsiyete göre EEÖ* ve İBDÖ ölçeklerinin karşılaştırılması**

	Ölçek puanı	Medyan
Cinsiyet		
Kadın	Empatik eğilim ölçeği toplam puanı	67,00
	İletişim beceri ölçeği toplam puanı	67,50
Erkek	Empatik eğilim ölçeği toplam puanı	65,00
	İletişim beceri ölçeği toplam puanı	57,00

* Empatik eğilim ölçeği ** İletişim beceri ölçeği

değişkenlerine dayalı olarak İBDÖ'den elde ettikleri puanlar arasında farklara bakıldığında cinsiyetler arasında anlamlı farkın olduğu söylenmektedir.⁽¹³⁾ Benzer şekilde eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerle yapılan bir çalışmada da kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre iletişim becerisi daha yüksek puan ortalaması olduğu belirtilmiştir.⁽¹⁴⁾

Çalışmamızda empatik eğilim hakkında daha önce bilgi sahibi olan öğrencilerin oranı bilgi sahibi olma-

yan öğrencilerin oranından anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Yine iletişim becerileri konusunda daha önce bilgi sahibi olan öğrencilerin oranı, bilgi sahibi olmayan öğrencilerin oranından anlamlı düzeyde daha düşüktür. Hekim adaylarının empati eğilimi ve iletişim becerileri hakkında bilgi arayışlarının düşük olması bu konuda farkındalıklarının artırılması gerektiğini düşündürmektedir. İletişim becerileri eğitimi tıp eğitiminde tüm dünyada olduğu gibi ül-

Tablo 4. Empatik eğilim ve İletişim becerileri hakkında daha önce bilgi sahibi olma durumlarının eeö* ve İbdö ölçekleri ile karşılaştırılması**

	Ölçek puanı	Medyan	p
Daha önce empatik eğilim hakkında bilgi sahibi olma durumu			
Evet	Empatik eğilim ölçeği toplam puanı	66,00	0,931 ^{&} 0,856 [#]
	İletişim beceri ölçeği toplam puanı	60,50	
Hayır	Empatik eğilim ölçeği toplam puanı	66,00	
	İletişim beceri ölçeği toplam puanı	60,50	
Daha önce iletişim becerileri hakkında bilgi sahibi olma durumu			
Evet	Empatik eğilim ölçeği toplam puanı	67,50	0,231 ^{&} 0,353 [#]
	İletişim beceri ölçeği toplam puanı	66,00	
Hayır	Empatik eğilim ölçeği toplam puanı	65,50	
	İletişim beceri ölçeği toplam puanı	59,50	

*Empatik eğilim ölçeği ** İletişim beceri ölçeği P<0.05 anlamlı olarak kabul edilmiştir.
&: Empatik eğilim ölçeği toplam puanına ait, #: İletişim beceri ölçeği toplam puanına ait.

kemizde de uygulanmaktadır.^(15,16)

Çalışmamızda ölçeklere ait Conbach alfa değerleri incelendiğinde empatik eğilim ölçeğinin orta düzeyde güvenilirliğe, iletişim becerileri ölçeğinin ise yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir. İBDÖ ölçeğinin Korkut, tarafından 58 üniversite öğrencisi ve 61 yetişkin ile yaptığı güvenilirlik çalışmasındaki İBDÖ'nün testin tekrarı güvenilirlik katsayısını üniversite öğrencileri için 0.78 ve Cronbach alfa katsayısını 0.86 olarak bulunduğu göze alındığında çalışmamızın yüksek düzeyde güvenilirlik gösterdiği söylenebilir.⁽⁵⁾

Çalışmamızda empatik eğilim toplam ölçek puanı ile iletişim becerileri toplam ölçek puanı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş olup, yine çalışmamızda kullandığımız EEÖ ve İBDÖ veri araçlarını kullanarak yaptıkları çalışmada Arifoğlu ve arkadaşları öğrencilerin iletişim becerileri ve empatik eğilimleri arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedirler.⁽¹⁷⁾ Öz ve arkadaşları da etkili iletişim kurabilmek için empatik eğilimin geliştirilmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır.⁽¹⁸⁾ Bu sonuçlar, öğrencilerin empatik eğilimi yükseldikçe iletişim becerilerinin de yükseldiği anlamına gelmektedir.

Çalışmanın kısıtlılıkları; Yaptığımız bu çalışma sadece bir tıp fakültesi 3. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirildiğinden sonuçlar genelleştirilemez. Araştırmamızın yalnızca 3. sınıflarla yapılmış olmasından do-

layı sınıf düzeyleri ve klinik öncesi, klinik dönem öğrencileri arasındaki empati ve iletişim becerileri farklılıkları tespit edilememiştir. Öğrencilerin dönemler arasındaki bu farklarını tespit edebilmek için çalışmalar yapılması önerilmektedir. Diğer yandan çalışmamızın klinik öncesi empati ve iletişim becerisinin artırılması için yapılacak çalışmalara temel oluşturabileceğini ve ölçümler sonrası verilen eğitimlerin etkinliğini değerlendirerek etkin eğitimler planlamada yol gösterici olacağını düşünüyoruz.

Hekim-hasta ilişkisi sürecinde görüşmeler sırasında edinilen bilgiler, sağlık sorununun tanımı ve çözümü açısından oldukça önemlidir. Sağlıklı bir tanı-tedavi süreci için, hekimin eğitimi, bilgi birikimi ve tecrübesi kadar, empati eğilimi ve iletişim becerisi de önemlidir. Tıp eğitimi sırasında hekim adaylarının empati hassasiyetinin ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi açısından eğitim müfredatında yer alarak etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Hem ülkemizde hem de dünyada sağlık sisteminin temel dinamiklerini oluşturan Aile Hekimliği disiplinde hekim ve hasta arasındaki iletişim diğer disiplinlerden ayırt edici özelliklere sahiptir.⁽¹⁹⁾

Hastasıyla diğer disiplinlerden farklı olarak hem süre hem de mekan bağlamında daha kompakt bir şekilde ilgilenmek durumunda olan aile hekimliği felsefesine göre gerek mezuniyet öncesi öğrenci eğitimlerinde gerekse aile hekimliği uzmanlık eğitiminde empati ve iletişim becerisi geliştirme eğitim ve uygulamaları önem arz etmektedir.

Kaynaklar

1. Määttä SM. Closeness and distance in the nurse-patient relation. The relevance of Edith Stein's concept of empathy. *Nurs Philos* 2006; 7(1):3-10.
2. Barrett-Lennard GT. The phases and focus of empathy. *Br J Med Psychol Review* 1993; 66:3-14.
3. Karaca A, Açıköz F, Akkuş D. Eğitim ile empatik beceri ve empatik eğilim geliştirilebilir mi?: Bir sağlık yüksekokulu örneği. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2013; 4(3):118-122.
4. Babadağlı B, Erim S, Erdoğan S. Hekimlerin ve hemşirelerin hastayla iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2006;1:52-69.
5. Korkut F. İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlilik ve geçerlik çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 1996; 2 (7):18-23.
6. Dökmen Ü. Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile ölçülmesi. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi* 1988; 21(1-2):155-90.
7. Aomatsu M, Otani T, Tanaka A, Ban N, van Dalen J. Medical students' and residents' conceptual structure of empathy: a qualitative study. *Educ Health (Abingdon)* 2013; 26(1):4-8.
8. Ahmadian YN, Bigdeli S, Soltani ASK, Ghaffarifar S. The influence of role-modeling on clinical empathy of medical interns: A qualitative study. *J Adv Med Educ Prof* 2019; 7(1):35-41.
9. Yiğitbaş Ç, Deveci SE, Açık Y, Ozan AT, Oğuzöncül AF. Sağlık eğitimi alan bir grup öğrencinin empatik eğilim ve becerisi. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi* 2013;4(1): 7-13.
10. Tutuk A, Al D, Doğan S. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2002; 6 (2):36-41.
11. Görmüş A.Ş, Aydın S, Erin G. İşletme bölümü öğrencilerinin iletişim becerilerinin cinsiyet rolleri bağlamında incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi* 2013; 15(1):109-28.
12. Haque M, Sa B, Majumder MAA, Islam MZ, Othman NSAB, Lutfi SNNB, et al. Empathy among undergraduate medical students: A cross-section al study in one Malaysian public medical school. *Ann Afr Med* 2018; 17(4):183-8.
13. Korkut F. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2005; 28:143-9.
14. Özerbaş MA, Bulut M, Usta E. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) 2007; 8(1):123-35.
15. Dişçigil G, Dikici F, Yarış F, Başak O. Tıp fakültesi öğrencilerinin klinik iletişim becerilerinin standardize hastayla değerlendirmesi ile ilgili görüşleri. *Türk Aile Hek Derg* 2009; 13(1):23-6.
16. Uluoğlu C, Şahin F, Yüce S, Yamaç D, Güney HZ, Çırak MY, ve ark. Temel iletişim becerileri: Amaç ve öğrenim hedefleri 'Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem I Uygulamaları'. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2007; 24:39-45.
17. Arifoğlu B, Razi GS. Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin empati ve iletişim becerileriyle İletişim yönetimi dersi akademik başarı puanı arasındaki ilişki. *DEUHYO ED* 2011; 4(1):7-11.
18. Öz, F. Impact of training on empathic communication skills and tendency of nurses. *Clinical Excellence for Nurse Practitioners* 2001; 5 (1):44-51.
19. McWhinney: *Aile Hekimliği*. (çev.ed) Güldal D. 4. baskı. Adana, Çukurova Nobel Tıp Kitabevi. 2016: 173-201.

Alıntı Kodu: Gamsızkan Z. ve Cangür Ş. Tıp fakültesi 3. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *Jour Turk Fam Phy* 2019; 10 (2): 89-97. Doi: 10.15511/tjffp.19.00289.